

שבת הראי"ה

תולדות חייו ודברי תורתו

של הצדיק והחסיד, מרא דארעא דישראל, שר התורה ורועה ישראל

רבי אברהם יצחק הכהן קוק זצ"ל

פרשת

בהר

בחוקותי

גליון מספר 125

אורות הפרשה

ומקדשי תיראו [כו, ב].

בתוכה על אדמתה. גרעיני התשוקה אל השלמתה של האומה בתכונתה הרוחנית, הולכים הם ועושים את פירותיהם על תלמי הלב, הם הולכים ורבים, משתרבים עם כל המון הרעיונות הטובים המתייחסים לתכונה המרכזית הזאת, וכנסת ישראל נבנית ברוח בנין איתן בכחה לאלהים, אשר יתן לה עצמה מצד ההוד הנצחי האצור בסגולת מאוייה, יותר מהמון בנינים חמריים ומוסדות לאומיים של חול, המאמצים כח כל לאום, אשר רק על בשרו וחילו הגשמי יחיה. אהבת אלהים התמימה והנשאה מתעוררת ומתיצבת, חיה בעז גדול בנשמת האומה, ע"י זכרונותיה מימי קדם, בהיות נר אלהים תמים עמדה. והאידיאליות של זכר נשגב זה, דולה ממעמקים כל רעיון נחמד וכל משאת נפש כבירה וקדושה, ומצבת לעיני האומה בכללה את ערכה האלהי הגדול, שממלא הוד והדר את כל חדרי לב של כל יחידי בניה" [מין הראי"ה, שמונה קבצים, קובץ א' פסקה קמד].

"בית המקדש בתור מרכז הרוחני של האומה ומקור החיים הרוחניים של כל יחיד ממנה, מצד החזיון המורגש המרהיב עין ביפיו ומנשא את הרעיון בעוזו איומו צריך הוא להבנות ברוח בכל יום אצל כל יחיד מישראל, כדי להשיב את נפשו במלא חייה בתוכיות האומה במצבה השלם. אז ישובו ליחיד כחותיו הנפשיים הרעננים, שחיי האמונה וחום ההרגש ואורו פורחים בהם בפרחי חמד של שלל צבעים נחמדים למאד. תעודה זו מתכוננת בפועל ע"י סדר היום של הקרבנות הנאמרות לפני התפלה: פרשת הכיור, התמיד, הקטורת. זורעים הם את הגודל האלהי שבכית הגדול והקדוש במעמקי הנשמה, קרוב למדת השיגוב שהיתה לכל יחיד בעת היות האומה חיה, ומקדשה

אורות הראי"ה

מרן הראי"ה קוק

והגאון ר' יוסף גרשון הורביץ זצ"ל רבה של שכונת וישיבת מאה שערים (פרק ט')

מוהרא"י קוק [דואר היום, ח' אב תר"פ].

מניעת הפירוד

אך לא רק כלפי ועד העיר הכללי היה צורך לגבש עמדה מוצקה. גם בתוך מחנה שומרי התורה היו מי שאיימו על המשך תפקודו של הועד.

כפי שסיפרנו בשבוע שעבר, בשלב מסוים השתלט המיעוט הקיצוני שבעדה האשכנזית על הנהגת הועד האשכנזי. בעקבות כך פרשו מהועד רוב חבריו ומנהיגיו, ובעצה אחת עם רבני ירושלים הקימו מחדש את 'ועד העדה האשכנזית', שבנשיאותו עמד מרן הראי"ה.

מלחמה גדולה הייתה נטושה בין שני הועדים, הישן והחדש. אותם קיצוניים שנותרו בוועד הישן, פגעו שוב ושוב ברבני ירושלים ומוסדותיה.

בתוך כך דרש הועד הישן לקבל זכויות להקמת מערכת שחיטה נפרדת, שלא תהיה כפופה למערכת השחיטה הקבועה של ירושלים שבראשה עמדו גדולי רבני העיר. דרישה זו לוותה במסע תעמולה מצידם של הקיצוניים, נגד אותם רבנים.

גדולי ישראל יצאו בתקיפות נגד נסינות אלו להכניס פירוד בשחיטה. בכרוז מיוחד שפרסמו באותם ימים, הם כותבים בין היתר כך: "זה שנים אחדות שאיזה אנשים בלתי אחראים, המתמרים לקנאי התורה והדת, לקחו להם קרנים

בין שני הועדים

סיפרנו בשבוע שעבר על הקמת 'ועד העיר האשכנזי' בירושלים, שעמד תחת נשיאותו של מרן הראי"ה, ועל גלגוליו השונים.

הזכרנו כי באותה תקופה הוקם גם 'ועד העיר היהודי ירושלים' אשר בו השתתפו שומרי תורה לצד כאלה שהשתייכו למחנה 'החפשים'. בשטף הימים נוצרו חיכוכים בין שני הועדים, בדבר השאלה מי זכאי לייצג את הציבור היהודי בירושלים.

הנה קטע מתוך העתון 'דואר היום', המספר על כך: "כשהתיצבו חברי הועד האשכנזי לפני הנציב העליון ביום השישי שעבר, מסרו לו תזכיר זה בתוכן זה: העדה האשכנזית מתקיימת בירושלים זה מאה ועשרים שנה. היא סידרה בתי חסד רבים לחינוך, לצדקה וכו', החל מגאולת הקרקע של חורבת ר' יהודה החסיד, ובנין בית הכנסת הגדול עליה, ועד יסוד המושבה בארץ ישראל פתח תקווה.

הועד האשכנזי מכיר את 'ועד העיר היהודי ירושלים' בתור בא-כח העדה העברית לעניינים הכלליים והמדיניים, והוא משאיר בגבולו רק את העניינים הפנימיים הנוגעים לעדה האשכנזית לבדה. הוא מקווה לרגע המאושר שתבוא התמוגגות שלמה בין העדות העבריות, ואז לא יהיה עוד מקום לאשכנזי ספרדי, תימני, וכו', אבל עד אז הוא מבקש שהממשלה תכירה בתור ב"כ העדה לנהל את כל מוסדותיה בראשות הרב הראשי הגאון

לנגח בהם את קהל היראים והשלמים, ומהרסים את בית ישראל בארץ ישראל. בשם 'התורה' האם משפילים את כבוד התורה. בשם 'יראת שמים' הם מחללים שם שמים. [...] ועם זה ההינו להוציא דיבה על אמונת וכשרות השחיטה הכללית העומדת תחת השגחת גדולי ההוראה שבאר"י, היא השחיטה המקובלת בירושלים מגאוני דקדמאי ואשר כל שלומי אמוני ישראל שאינם מבעלי המחלוקת אוכלים ממנה.

ומביעים [אנן] את צערנו הגדול על חילול וביזוי כבוד ירושלים, כבוד הישיבות הקדושות וכבוד התורה. [...] [עברון] בזדון על הלאו הנורא והאיום של 'ולא יהיה כקורה וכעדתו' (הוא הלאו שעשה וגרם כל השמות והתלאות בישראל).

[...] ולאלה מחחררי הריב אנו קוראים מנהמת ליבנו: גורו לכם מפני חרב העוון! התכוננו מה עוללתם לירושלים ולמוסדותיה!

חדלו ממעשיכם, והיו גם אתם מ'תלמידי חכמים מרבים שלום בעולם', והוא רחום יכפר עוון וגו'. הכותבים וחותרים לשם כבוד התורה וכבוד ירושלים עיר קדשנו ודוויים ומצטערים על כבוד שגלה מהן."

על כרוז זה (שצילמו קיים בידני) חתמו כל גדולי ירושלים, ביניהם: ר"מ טוקצינסקי, ר' אליהו ראם, ר' משה חסקין, ר' מאיר סטלוביץ, ר' שלמה יוסף זיין, ר' יצחק יעקב וכטפוגיל, ועוד.

העלון מוקדש לעילוי נשמת הגאון ר' יעקב ב"ר אברהם דוד רוזנטל זצ"ל

הצעת הפשרה

הגוף שעמד באומץ כנגד סכנת המתבדלים, היה 'ועד העדה האשכנזית' החדש. מפעם לפעם ערך הועד אסיפות של רבני ירושלים, לטכס עצה כיצד להגן על אחדות העדה האשכנזית-החרדית. הנה, למשל, ידיעה קצרה שהתפרסמה בעתונות של אותם ימים:

"ביום ד' בערב הייתה אספת השבעים (חברי הועד החדש) בנוכחות הרב קוק. דנו בה בעיקר על דרישת הועד השני (הועד האשכנזי הישן) בנוגע לסידור החדש של 'ועד השחיטה'. מתוך הייחוסים החמים הובלט כי ההצעה, באם התקבל, תביא לידי פירוד יותר מובלט בתוך העדה האשכנזית.

הרב קוק הציע, שבאם יסכים הועד השני לצאת בגילוי-דעת רשמי שהעדה האשכנזית כלפי חוץ היא עדה אחת, שישנן בה סיעות שונות, אזי אפשר יהיה לבוא לידי הסכמה בנוגע לפרטי הדרישות של הצד השני.

נבחרו שלושה חברים שימסרו את ההחלטה להרבנים זוננפלד וולנשטיין, ולהוסיף כי בעניין הכשרות יתעסקו רק הרבנים בעצמם ולא ע"י ועדים. בנוגע לעניני הכספים של 'ועד השחיטה', מרוצים הם לבוא לידי איזו הסכמה שהיא."

[דואר היום' י"ג אלול תר"פ].

אספת הועד בבית הרב

בחודש ניסן תרפ"ד, נערכו בחירות מחודשות לנשיאות ועד העדה האשכנזית (החדש). באותם ימים שהה מרן הראי"ה באמריקה, לצורך גיוס כספים למוסדות התורה בירושלים.

הנה תיאור האסיפה, כפי שהוא הופיע בעתון 'התור' מאותם ימים:

"באור ליום הרביעי הייתה באולם ביתו הפרטי של ראש הרבנים הגרא"י קוק, האספה הכללית הראשונה של 'ועד העדה האשכנזית' שנבחר בבחירות האחרונות לפני חג הפסח. אספה ראשונה זו נקראה ע"י ועדת הבחירות, ונכחו בה כל הנבחרים, מלבד אחדים שבמקרה אינם בירושלים. הוזמנו ובאו אל האסיפה גם הרבנים חברי הרבנות הראשית לא"י והבר"צ לעדת האשכנזים. האספה נפתחה בשם ועדת הבחירות ע"י מר א.ח. צובנר. הוא הודיע באופן רשמי לנבחרים את דבר היבחרם לוועד-העדה האשכנזי באופן חוקי עפ"י סדר הבחירות שנקבע ע"י 'ועד העיר לעדת האשכנזים' הקודם. הוא באר בקצרה את ערכו הגדול של ועד העדה ותפקידו לארגן ולסדר ולהביא את השלום בתוך העדה הגדולה הזאת, להגן על רכוש העשיר הרוחני והחומרי ומוסדותיה הצבוריים הנותנים כבוד ותפארת לעיר קודשנו, ולהעביר בהסכמה הדדית עם כל אלה העובדים לשם בנין הארץ עפ"י התורה הכתובה והמסורה.

כולו לתועלתה ולכבודה של העדה האשכנזית בפרט ועיר קדשנו בכלל. הנונו בכל הכבוד והברכה יוסף גרשון הורוויץ נשיא יצחק יעקב ילין מזכיר"

[קול יעקב, י"ב אייר תרפ"ד. ובדומה: 'דואר היום' ד' אייר תרפ"ד].
ולמרות שבבחירות אלו זכה הרי"ג הורביץ בתואר 'נשיא ועד העדה', ואילו הראי"ה קיבל מבחינה רשמית רק את תפקיד 'נשיא הכבוד', הרי שלמעשה במשך כל תקופות חייו נחשב הראי"ה בפועל לנשיא 'ועד העדה האשכנזית' [הרבנות הראשית לארץ ישראל, ד"ר אריה מורגנשטרן, עמ' 107].

"מזרא רבך כמזרא שמים"

סיפר הגאון רבי יעקב רוזנטל זצ"ל: זכורני כי פעם אחת הגיע ר' אריה לויץ לתלמוד תורה עץ חיים, כשכף ידו מוכתמת בדיו. סיפר ר' אריה לתלמידיו: "לבטח תמהים אתם מדוע הנני מגיע לשיעור כשכף ידי מוכתמת? ובכן מעשה שהיה כך היה: כבכל ראש חודש נוהג אני לערוך ביקור קבוע אצל מרן הראי"ה קוק. והנה היום, בעת שהותי בחדרו, נכנסה אשה וביקשה מהרב קוק שימליץ ויחתום על מכתב בקשה, שהיא עומדת להגיש לאחד המוסדות בעיר. הרב הוציא מיד את עטו והתכונן לחתום. ואולם, לאחר שעבר וקרא את הכתוב – לא נראה לו סגנון המכתב. נטל גליון נייר וכתב לאישה מכתב חדש ולאחר מכן חתם עליו. תוך כדי כתיבה, התהוו כחמי דיו רבים על ידיו של הרב. לאחר שהאישה יצאה – ביקשתי מהרב שירחץ ידיו בטרם ייבש הדיו ויקל יותר לנקותו, כי ידעתי שעוד מעט ירצה ליטול ידיו לסעודת ראש חודש ואז יקפיד וודאי בדיני 'חציצה', כתוצאה מהדיו היבש שעל ידיו. השיב לי הרב בפלפול ארוך על דיני 'חציצה' בעת נטילת ידים, וכי להלכה בדיו יבש אין שום חשש ל'חציצה'. אך אני, משום מה, המשכתי להפציר בו שירחץ ידיו. רק לאחר הפצרות מרובות ניגש לכיור ושטף ידיו. לאחר צאתי מבית הרב – הרגשתי, כי נהגתי שלא כשורה בהפצרותי המרובות ברב, וכי הרב נראה מקפיד קמעא על שאיני מרפה ממנו. המשכתי בדרכי לבית החולים 'ביקור חולים'. ניגשתי למשרדים כדי לכתוב פתק כלשהו ולפתע נתקלתי בשולחן עבודה וקסת דיו שעמדה על שולחן זה נפלה וכל הדיו ניתז על ידי... תליתי מקרה זה בכך, שבאתי על עונשי כיון שהרהרתי אחר מורי ורבי בשאלתי הבוקר אודות הברכה, לפיכך החלטתי לבוא אליכם כשכף ידי מוכתמת, כדי להראותכם וללמדכם עד כמה חייב אדם להיות זהיר בכבוד רבו..."

[צדיק יסוד עולם' עמ' 58].

הרב רבי יוסף גרשון הורביץ [...] נבחר פה אחד ליו"ר האספה. הוא נשא נאום מלבב מתובל בדברי תורה על תפקידו החשוב של ועד העדה בעיר הקודש. לבסוף מבאר הרב הנואם כי לפנים בירושלים היה נהוג לא לבחור ברב העדה, אלא הרב היה נעשה לרב בלי בחירה. הראשון בין רבני ירושלים שעלה לכהן במשרתו ע"י כל העדה הוא רבנו הגדול רבי אברהם יצחק הכהן קוק. עוד לפני היבחרו באופן רשמי לרב הראשי של א"י ע"י האספה הגדולה של רבני א"י וראשי הקהילות הייתה הסכמה לרבנותו. הוא היה נשיא 'ועד העיר האשכנזי' הקודם, ולכן צריך גם ועד העדה שנבחר עתה לעמוד תחת נשיאותו, ולכן הוא קם ממקומו ומשאיר את כסא הנשיאות פנוי עד שישוּב רבנו הראשי לשלום מאמריקה ויכהן לנו גם בתור נשיא העדה" [התור, פסח תרפ"ד].

בשבועון החרדי 'קול יעקב' מופיעים פרטים נוספים על אסיפה זו:

"הרב הגאון ר' יוסף גרשון הורביץ נבחר (לנשיא הועד) במספר קולות של קרוב לאלף וארבע מאות איש. מ"מ הרב הראשי הרב הגאון הראב"ד ר' צבי פסח פראנק - שבא בליות המזכיר הכללי של הרבנות הראשית לא"י הרה"ג ר' שמואל אהרן ובר - ברך את הועד להצלחה בעמדתו לאחדות ולשלום ולחיוק עמדת החרדים בלתי-התלויה.

כשהקהל עמד על רגליו לכבוד שמו של רבנו ראש הרבנים לא"י הגאון רא"י קוק שליט"א נתקבלה ההחלטה פה אחד לשלוח לו תלגרמה של ברכה בשם היהדות הצרופה לעבודתו במסירות נפש להרמת קרן התורה והיראה באה"ק בפרט ובעולם כולו בכלל" [כ"ז ניסן תרפ"ד, קול יעקב].

נשיא הכבוד – הראי"ה

ואמנם הרי"ג הורביץ ביקש להשאיר את משרת הנשיאות למרן הראי"ה, ונשיא הקודם של הועד, אך הראי"ה לא היה בארץ באותם ימים, כך שבפועל קיבל הרי"ג את המינוי. אכן, הראי"ה נבחר להיות נשיא-הכבוד של הועד. במכתב גלוי שפרסם הועד בשבועון 'קול יעקב' כתוב כך: "ב"ה יום א' לחודש אייר תרפ"ד מע"כ מערכת 'קול יעקב', כאן א.ג.

הננו מתכבדים להודיע למע"כ כי באור ליום כ"ז ניסן הייתה אסיפה הכללית הראשונה של ועד-העדה באולם בית ראש הרבנים לא"י, ובאסיפה זו נבחרה הנשיאות המורכבת מחמישה חברים: הרה"ג ר' יוסף גרשון הורביץ נשיא; ה"ה ר' עקיבא אליאש ור' אברהם חיים סגנים; ר' חיים יעקב קוק גובר; ור' יצחק יעקב ילין מזכיר. רבנו הגאון ר' אברהם יצחק הכהן קוק ראש הרבנים לא"י נבחר לנשיא הכבוד. באסיפה הכללית הבאה יבחר הועד הפועל שיהיה מורכב מעשה חברים מלבד הנשיאות. בתקופה לעבודה פוריה בעזרתו המסורה של הצבור

העלון בחסות ישיבת "אורות אביב" בדרום תל אביב

תוכנית לימוד מתוכננת ומוגדרת, עם יעדים לימודיים לכל תלמיד ע"פ יכולתו ○ לימוד מעמיק ומקיף עם מעגלי חזרות ○ אווירה משפחתית חמה ואוהדת. לפרטים: הרב אמינגר: 050-8822088 הרב יובל: 052-8119291

העלון יוצא לאור בסיוע 'דפרי שיר' - הדוכן שלך לספרי קודש ומוסיקה יהודית. להזמנות: 077-3220338
סניפים:
תחנה מרכזית י-ם.
אצ"ל 60 ר"ג.
איכילוב 8 פ"ת.

העלון יוצא לאור ע"י ארגון 'אור האורות' להפצת תורת הגה"צ הראי"ה קוק זיע"א

שאלות ותגובות ניתן לשלוח למכתבת: רח' הרב צבי יהודה 6 דירה 3 בת-ים, או בדואר ל: reiyaa@gmail.com או להתקשר למספר: 0546-573-528

ניתן לקרוא את העלון גם באתר: www.yeshiva.org.il
ניתן לקבל את העלון במייל מדי שבוע

אורות
האורות